

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tullilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tullilain säännöksiä, jotka koskevat tullilaitoksen henkilörekistereitä ja tulliviranomaisen toimivaltuuksien käyttämistä. Henkilörekisterisäännöksiin ehdotetut muutokset ovat tietyin osin hallitusmuodon tietosuoja koskevien säännösten sekä toisaalta Euroopan unionin tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen (tullitietojärjestelmäyleissopimus) voimaan saattamisen edellyttämiä.

Rekisterien käyttötarkoitusta, rekistereihin talletettavia tietoja ja tietojen poistamista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi. Lisäksi ehdotetaan eräitä nykyisin ase-

tuksessa olevia säännöksiä otettavaksi lakiin. Tulliviranomaisen toimivaltuuksien käyttämisen oikeutusta rajoittaviin säännöksiin ehdotetaan muutoksia, jotka vastaavat poliisilain vastaavia säännöksiä. Polttoainemäärälle, jonka Euroopan talousalueen ulkopuolelta Suomeen saapuvat hyötyajoneuvot saavat tuoda polttoainesäiliössään tullittomana, ehdotetaan säädettäväksi litramääräinen rajoitus. Lisäksi ehdotetaan eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999 tai viimeistään samana ajankohtana kuin tullitietojärjestelmäyleissopimus.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

1.1. Yleistä

Suomessa suoraan sovellettavaa Euroopan yhteisön tullilainsäädäntöä täydentää kansallinen tullilaki (1466/94). Se sisältää säännöksiä muun muassa tulliviranomaisen toimivallasta, menettelyistä, tullivalvonnasta ja tullirikostutkinnasta. Laki sisältää myös sellaisia tulleja koskevia säännöksiä, joiden osalta yhteisön tullilainsäädäntö jättää jäsenvaltioille mahdollisuuden määrätä esimerkiksi tullittomuutta koskevista ehdoista. Tullilakiin on aiemmin tehty laajempia muutoksia lailla (331/1996). Eduskunta sisällytti mainittua lakia koskeneeseen hallituksen esitykseen (HE 178/1995 vp) antamassaan vastauksessa lausuman, jossa se edellytti, että tullilainsäädäntö otetaan kokonaisuudessaan pikaisesti tarkistettavaksi perusoikeusudistuksen johdosta ja saatetaan myös paremmin vastaamaan poliisilakia (493/1995).

1.2. Tullilain henkilörekistereitä koskevat säännökset

1.2.1. Hallitusmuodon edellyttämät muutokset

Tullilaitoksella on henkilörekistereitä tullivalvonnan ja -rikostutkinnan tarpeita varten. Tullilaissa säädetään valvontatietorekisteristä, joka sisältää tietoja henkilöistä, joiden epäillään syyllistyvän tai syyllistyneen tai myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen. Tullilain perusteella säädetään ase- tuksella muista tullivalvonnan ja tullirikostutkinnan käyttöön tarkoitetuista valtakunnallisista pysyvistä rekistereistä. Tulliasetuksessa (1543/1994) säädetään tullirikosrekisteristä, johon talletetaan tiedot tutkittavaksi saatetuista ja ilmoitetuista rikoksista epäillyistä henkilöistä sekä rangaistusvaatimusrekisteristä, johon talletetaan tiedot tullirikosasioissa annetuista rangaistusvaatimuksista.

Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan

henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännöksestä johtuu, että kaikista tullilaitoksen pysyvistä henkilörekistereistä on säädettävä laissa. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset tutkinta- ja virka-apujärjestelmä-nimisestä rekisteristä. Rekisteri vastaisi tullirikos- ja rangaistusvaatimusrekistereitä, joista säädetään nykyisin tulliasetuksessa.

Yksityiskohtaisia säännöksiä henkilötiedoista, joita rekistereihin saadaan tallettaa ei nykyisin säädetä lainkaan. Asiasta ehdotetaan otettavaksi säännökset tullilakiin. Henkilötietojen poistamisesta säädettäisiin ehdottomat määräajat. Valvontatietorekisteristä tiedot tulisi poistaa viimeistään 10 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä. Tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä tiedot olisi poistettava viimeistään vuoden kuluttua epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhenemisesta.

1.2.2. Tullitietojärjestelmäyleissopimuksen voimaan saattamisen edellyttämät muutokset

Myös tullitietojärjestelmäyleissopimuksen voimaansaattaminen edellyttää muutoksia tullilain henkilörekistereitä koskeviin säännöksiin. EU:n jäsenvaltioiden tullilaitokset tallettavat yhteiseen rekisteriin tietoja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Tämän vuoksi on laissa säädettävä oikeudesta tietojen luovuttamiseen yhteiseen rekisteriin. Lisäksi on säädettävä yleissopimuksen edellyttämistä tietojen käyttämisen rajoituksista.

1.3. Tulliviranomaisen toimivaltuudet

Tullitoimenpiteen hyväksyttävyyden arviointia koskevaa säännöstä ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi poliisilain kanssa. Lisäksi ehdotetaan säännöstä tullitoimenpiteen perusteen ilmoittamisesta.

1.4. Hyötyajoneuvojen polttoainesäiliösään tuoman polttoaineen tullittomuus ja verottomuus

Henkilöajoneuvojen, hyötyajoneuvojen, moottoripyörien ja erikoiskonttien voiteluaineet ja niiden tavanomaisten polttoainesäiliöiden sisältämä polttoaine on tullitonta niiden saapuessa yhteisön tullialueelle.

Nykyinen lainsäädäntö on aiheuttanut ongelmia, koska tullittomuusasetuksen mukaisen tavanomaisen polttoainesäiliön määrittä-

minen on käytännössä hankalaa. Säännöksen tulkinna-varaisuus on aiheuttanut epävarmuutta verotuskohtelusta. Tulkinna-varaisuutta on myös pyritty käyttämään hyväksi ja polttoainesäiliöissä on tuotu suuria määriä polttoainetta.

Esityksessä ehdotetaan, että ajoneuvon osalta polttoaine olisi tullitonta vain 400 litraan saakka ja erikoiskonttien osalta 200 litraan saakka. Rajoitus koskisi kuitenkin vain Euroopan talousalueen ulkopuolelta maanteitse saapuvia ajoneuvoja.

Tullittomuuden rajoittaminen vaikuttaisi automaattisesti myös siihen, että ylimenevistä määristä kannettaisiin valmisteveroa, arvonlisäveroa ja huoltovarmuusmaksua, mikä itseasiassa on ehdotuksen varsinainen tarkoitus. Lakiteknisistä syistä asiasta on kuitenkin säädettävä tullilaissa. Verojen ja maksujen määrä olisi yhteensä 2,65 markkaa litralta.

1.5. Muut ehdotukset

Tullilaitoksen hallussa olevia tietoja tulee voida luovuttaa myös Schengenin sopimuksella perustettuun Schengenin tietojärjestelmään, johon tiedot tallettava kansallinen viranomainen Suomessa on keskusrikospoliisi. Tällaisesta tulliviranomaisen hallussa olevien tietojen luovuttamisesta keskusrikospoliisille siinä tarkoituksessa, että se luovuttaa tiedot edelleen Schengenin tietojärjestelmään on säädettävä laissa.

Lisäksi ehdotetaan tulliviranomaisille oikeutta saada tiettyjä tietoja maksutta poliisilain säännöksiä vastaavasti sekä eräistä viranomaisorganisaatioissa tapahtuneista muutoksista johtuvia teknisluonteisia muutoksia.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Tullittomasti ja verottomasti maahan tuotavan hyötyajoneuvojen polttoaineen määrän rajoittamisen vaikutuksia ei voida tarkasti arvioida, koska tiedossa ei ole kuinka paljon ehdotettavia litramääriä enemmän polttoainetta nykyisin tuodaan tullittomana ja verottomana. Vuonna 1997 pelkästään Itäisen tullipiirin kautta Suomeen saapui yhteisön ulkopuolelta noin 250 000 kuorma-autoa. Yhden litran verojen ja maksujen määrä on yhteensä 2,65 markkaa litralta. Muutos lisäisi polttoaineen kotimaista kysyntää ja sitä kautta myös verotuloja. Muutoksella saat-

taisi olla jonkin verran vaikutusta hyötyliikenneajoneuvoliikenteen kilpailutilanteeseen, koska tullitta ja verottomasti maahantuotua polttoainetta ei nykyisessä määrin riittäisi maan sisäisessä liikenteessä käytettäväksi.

2.2. Organisaatio -ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

2.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Ehdotetut tulliviranomaisen toimivaltuuksien käyttämisen oikeutusta koskevat säännökset täsmäntävät kriteerejä, joiden mukaan arvoidaan henkilöiden oikeuksiin puuttuvien tullitoimenpiteiden lainmukaisuutta. Tullilaitoksen henkilörekistereitä koskevilla muutosehdotuksilla tietojen tallettamisesta ja poistamisesta säädettäisiin hallitusmuodon perusoikeuksia koskevien säännösten edellyttämällä tavalla laissa.

3. Asian valmistelu ja lausunnot

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhteistyössä Tullihallituksen kanssa. Esityksestä on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, keskusrikospoliisin rahanpesun selvittämiskeskuselta ja ulkomaalaisvirastolta.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on erikseen annettu hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä. Yleissopimuksen voimaan saattaminen edellyttää tiettyä tässä hallituksen esityksessä tullilakiin ehdotettavia muutoksia.

Esityksessä on otettu huomioon myös hallituksen esityksessä laiksi julkisuudesta (HE 30/1998 vp) ja laiksi henkilötietolaiksi (HE 96/1998 vp) esitetyt muutokset henkilörekistereitä koskevaan lainsäädäntöön.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

9 §. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa rajoitettaisiin Suomeen Euroopan talousalueen ulkopuolelta maanteitse saapuvan hyötyajoneuvon polttoainesäiliön sisältämän tullittomasti maahantuotavan polttoaineen määrää.

Yhteisön ulkopuolelta Suomen tullialueelle saapuvien moottoriajoneuvojen ja erikoiskonttien mukanaan tuoman polttoaineiden tullittomuus perustuu yhteisön tullittomuusjärjestelmän luomisesta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 918/83 (tullittomuusasetus) 112—116 artikloihin, joiden mukaan henkilöajoneuvojen, hyötyajoneuvojen, moottoripyörien ja erikoiskonttien voiteluaineet ja niiden tavanomaisten polttoainesäiliöiden sisältämä polttoaine on tullitonta niiden saapuessa yhteisön tullialueelle. Lainkohdassa tarkoitettut hyötyajoneuvo ja erikoiskontti on määritelty tullittomuusasetuksen 112 artiklassa.

Jäsenvaltiolla on kuitenkin mahdollisuus rajoittaa hyötyajoneuvojen ja erikoiskonttien tavanomaisten säiliöiden sisältämän polttoaineen tullittomuus 200 litraan ajoneuvoa, erikoiskonttia ja matkaa kohti. Tällä hetkellä Suomessa ei ole säädetty tällaista rajoitusta.

Arvolisäverolaissa ja valmisteverotuslaissa säädetään ajoneuvojen polttoaineiden verotomuudesta viittaamalla tullittomuussäännöksiin. Tämän vuoksi kyseiset polttoaineet ovat vapaita näistä veroista samoilla edellytyksillä kuin ne ovat tullittomia. Lisäksi polttoaine on vapaata huoltovarmuusmaksusta.

Hyötyajoneuvojen ja erikoiskonttien tavanomaisten polttoainesäiliöiden sisältämän polttoaineen tullittomille määrille ehdotetaan kiinteitä enimmäismääriä. Ajoneuvon osalta polttoaine olisi tullitonta ja verotonta 400 litraan saakka ja erikoiskonttien osalta 200 litraan saakka. Rajoitus koskisi kuitenkin vain Euroopan talousalueen ulkopuolelta maanteitse saapuvia ajoneuvoja. Muutos ei vaikuttaisi Ahvenanmaan maakunnan ja

muun Suomen väliseen liikenteeseen. Tullitomuuden rajoittaminen vaikuttaisi automaattisesti myös siihen, että litramäärien ylimenevistä määristä kannettaisiin valmisteveroa, arvonlisäveroa ja huoltovarmuusmaksua. Muutoksen varsinainen vaikutus syntyisikin tätä kautta.

13 §. Pykälän 1 momentin tullitoimenpiteeseen ryhtymistä rajoittavaa suhteellisuusperiaatetta ehdotetaan tarkennettavaksi. Tullitoimenpiteen oikeutusta olisi arvioitava myös suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteeseen kokonaisuudessaan. Säännös vastaisi poliisilain 2 §:n 2 momentin säännöksiä.

Uusi 3 momentti sisältäisi poliisilain 4 §:ää vastaavan velvollisuuden ilmoittaa tullitoimenpiteen perusteesta toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle. Myös sillä, jonka oikeuksia tullitoimenpide koskee, olisi oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta.

21 §. Tullilaitoksen henkilörekistereitä koskevaan pykälään lisättäisiin tutkinta- ja virka-apujärjestelmä -niminen rekisteri. Rekisteri vastaa tullirikosrekisteriä ja rangaistusvaatimusrekisteriä, joista nykyään säädetään tulliasetuksessa. Rekisteristä säädettäisiin tarkemmin ehdotettavassa uudessa 23 a §:ssä.

Pykälässä mainittaisiin myös Euroopan unionin tullitietojärjestelmä uutena tullilaitoksen henkilörekisterinä. Kyseessä on tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyllä Euroopan unionin yleissopimuksella (tullitietojärjestelmäyleissopimus) perustettu rekisteri. Rekisteristä ehdotetaan säädettäväksi tullilaissa muun muassa, koska tiedot talletetaan tietojärjestelmään kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Yleissopimuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan tietojärjestelmää on pidettävä sellaisena kansallisena rekisterinä, johon sovelletaan kansallista tietosuojalainsäädäntöä. Rekisteriin talletettavista tiedoista määrätään tarkemmin mainitussa yleissopimuksessa. Rekisterin tietojen käyttörajoituksista säädettäisiin uudessa 23 b §:ssä.

23 §. Valvontatietorekisterin käyttötarkoitus — tullirikosten estäminen ja selvittäminen — on luettavissa nykyisestäkin pykälän 1 momentista, mutta selvyyden vuoksi asiasta ehdotetaan mainittavan nimenomaisesti. Momenttiin otettaisiin säännös, jolla rajoitetaan rekisteriä käyttävien virkamiesten piiri asianomaisissa tehtävissä toimiviin virkamiehiin.

Pykälän 2 momentti sisältää nykyisin valtuuden säätää muista tullivalvonnan ja -rikostutkiminnan rekistereissä asetuksella. Koska kyseisistä rekistereistä ehdotetaan säädettäväksi laissa, ehdotetaan momentti muutettavaksi kokonaan. Siinä säädettäisiin mitä henkilö- ja muita tietoja valvontatietorekisteriin saisi tallettaa. Hallitusmuodon säännökset tietosuojasta edellyttävät, että tallettavista tiedoista säädetään tarkasti laissa.

23 a §. Uudessa pykälässä säädettäisiin tutkinta- ja virka-apujärjestelmä -nimisestä rekisteristä. Rekisteri käsittäisi nykyisin tulliasetuksen 6 §:ssä säädettävät tullirikosrekisterin ja rangaistusvaatimusrekisterin. Rekisteriin tallettaisiin edelleen samat, 2 momentissa mainitut tiedot kuin nykyäänkin eli tietoja tutkittavaksi saatetuista ja ilmoitetuista epäillyistä sekä ilmoitetuista rikoksista, käytetyistä pakkokeinoista ja annetuista virka-avusta. Rekisteriin tulee voida tallettaa myös muita kuin tullirikoksia koskevia tietoja, koska tulliviranomaisten on otettava vastaan ja kirjattava kaikista rikoksista tehty ilmoitukset. Tältäkin osin rekisteri vastaisi nykyistä tullirikosrekisteriä. Nykyistä rangaistusvaatimusrekisteriä vastaavasti tutkinta- ja virka-apujärjestelmään tallettaisiin tietoja tullirikosasioissa annetuista rangaistusvaatimuksista.

Pykälän 3 momentin mukaan rikoksesta epäillyistä tai pakkokeinojen kohteena olevista henkilöistä saisi tallettaa samat henkilötiedot kuin mitä valvontatietorekisteriin saisi tallettaa 23 §:n 2 momentin mukaan. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tiedoista, joita saa tallettaa ilmoittajina, todistajina tai asianomistajina esiintyvistä taikka asiaan muutoin liittyvistä henkilöistä.

23 b §. Uudessa pykälässä säädettäisiin Euroopan unionin tullitietojärjestelmästä, joka perustetaan Euroopan unionin tullitietojärjestelmäyleissopimuksella. Yleissopimus on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 27. marraskuuta 1995 numerolla 95/C 316/02. Yleissopimuksen hyväksymisestä on annettu erillinen hallituksen esitys.

Yleissopimuksen mukaan tiedot talletetaan rekisteriin kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta tallettaa tietoja rekisteriin. Yleissopimuksen määräykset asiasta ovat yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa, 2 artiklan 2 kohdassa ja 3 artiklan 1 kohdassa, joita momentin säännöksen on tarkoitus vastata. Koska yleissopimusta sovelletaan vain vakavien rikosten paljastamiseksi ja tutkimiseksi,

säädettäisiin tietojen luovuttamisen edellytykseksi, että epäiltävästä teosta voisi seurata vankeusrangaistus.

Yleissopimuksen 14 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että niiden lakien, asetusten ja menettelyjen mukaisesti on kiellettyä, ilman tiedot tallettaneen valtion lupaa, käyttää tietojärjestelmästä saatuja henkilötietoja muuhun kuin sopimuksessa määrättyyn tarkoitukseen. Asiasta säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

3 momentin mukaan muiden valtioiden tullitietojärjestelmään tallettamia tietoja ei saa tallettaa muihin henkilörekistereihin. Säännös vastaisi tullitietojärjestelmäyleissopimuksen 14 artiklan 2 kohdan määräästä. Yleissopimuksen oikean soveltamisen varmistamiseksi asiasta olisi säädettävä myös laissa.

Yleissopimuksen 10 artiklan mukaan kunin jäsenvaltion on nimettävä tullitietojärjestelmästä vastuussa oleva toimivaltainen tulliviranomainen. Pykälän 4 momentissa vastuuviranomaiseksi säädettäisiin Tullihallitus, joka myös tallettaisi tiedot tietojärjestelmään.

24 §. Pykälän 1 momenttia tarkennettaisiin siten, että siitä kävisi suoraan ilmi, että tietojen tarpeellisuuden tarkastamisessa on nimenomaan kyse tietojen säilyttämisen tarpeellisuudesta.

Momenttiin ehdotetaan myös säännökset tietojen poistamisesta rekisteristä. Valvontatietorekisteristä tiedot olisi poistettava viimeistään 10 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä. Tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä tiedot olisi poistettava viimeistään yhden vuoden kuluttua epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhenemisesta. Säännös vastaisi poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995) 4 §:n ja 6 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksiä, joissa on kyse tietojen poistamisesta vastaavanlaisista poliisin rekistereistä.

26 §. Hallituksen esityksessä laiksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi ehdotetaan luovuttavaksi termeistä "massaluovutus" ja "arkaluonteinen otanta". Myös henkilörekisterilaki on tarkoitus kumota ja korvata uudella henkilötietolailla. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että tietoja saisi sen mukaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan ulkomaalaiskeskuksen nimi muutettavaksi ulkomaalaisvirastoksi, mikä

on viranomaisen nykyinen nimi. Myös tietojen käyttötarkoituksesta säädettäisiin nykyisen lainsäädännön terminologian mukaisesti.

2 momentin muutosehdotus liittyy Schengenin sopimuksen voimaansaattamiseen Suomessa. Schengenin sopimuksella on perustettu rajavalvontaviranomaisten käyttöönsä tietojärjestelmä, jonka avulla parannetaan sopimusvaltioiden viranomaisten välistä yhteistyötä. Tietojärjestelmää käyttävät viranomaiset nimitään kansallisesti. Tällaisia viranomaisia voivat olla muun muassa tulliviranomaiset. Tietojen toimittaminen tietojärjestelmään tapahtuu kuitenkin keskitetysti. Tarkoituksena on, että keskusrikospoliisi toimittaisi eri viranomaisilta saamansa tiedot tietojärjestelmään. Nykyisen lainsäädännön mukaan tulliviranomainen ei voi luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle edelleen luovuttamistarkoituksessa. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momenttiin otettavaksi säännös tietojen luovuttamisesta mainitussa tarkoituksessa. Vastaava lainmuutos (649/1998) on säädetty tietojen luovuttamiseksi keskusrikospoliisille edelleen Euroopan poliisivirastolle luovutettavaksi.

Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja saa ilman tiedot tallettaneen jäsenvaltion lupaa luovuttaa vain poliisille, rajavartiolaitokselle ja syyttäjäviranomaiselle. Säännös vastaisi tullitietojärjestelmäyleissopimuksen 8 artiklan 2 kohdan määräyksiä.

27 §. Pykälän 1 momentin 3 kohta ehdotetaan kumottavaksi. Tietojen luovuttamisesta Euroopan unionin tullitietojärjestelmään säädettäisiin uudessa 23 b §:ssä. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska edellä mainittu, ehdotettu uusi henkilörekistereitä koskeva lainsäädäntö tekisi momentin merkityksettömäksi.

28 §. Pykälän 1 momentissa korvattaisiin sana massaluovutukseen sanonnalla teknisen käyttöyhteyden avulla samalla perusteella, jota on käsitelty 26 §:n perusteluissa. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan, kuten edellä 26 §:n kohdalla, että ulkomaalaiskeskuksen nimi muutetaan ulkomaalaisvirastoksi.

Momentin 4 kohdassa säädetään tulliviranomaisen oikeudesta saada tietoja rahanpesurikoksen ehkäisyä ja tutkintaa varten. Kyseiset tiedot ovat nykyään keskusrikospoliisin yhteyteen perustetussa rahanpesun selvittämiskeskuksessa. Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 12 §:n

4 momentti sisältää säännökset tietojen luovuttamisoikeudesta kyseessä olevaan tarkoitukseen.

Lisäksi pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, jonka mukaan tulliviranomaisella olisi oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot toiselta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä maksutta. Vastaava säännös sisältyy poliisilain 35 §:n 1 momenttiin.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999. Viimeistään lain tulisi tulla voimaan samana päivänä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 27 §:n 2 momentti ja 28 §:n 1 momentin 4 kohta,

muutetaan 13 §:n 1 momentti, 21 §, 23 §:n johdantokappale ja 2 momentti, 24 §:n 1 momentti, 26 §:n 1 momentin johtolause, 2 kohta ja 2 momentti, 27 §:n 1 momentti ja 28 §:n 1 momentin johtolause ja 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 26 §:n 2 momentti laissa 649/1998, sekä

lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 331/1996, uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 23 a ja 23 b §, 26 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 694/1998, uusi 3 momentti ja 28 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

9 §

Tullittomia ovat kolmannelta maasta Suomen tullialueelle saapuvan moottoriajoneuvon ja erikoiskontin poltto- ja voiteluaineet niin kuin tullittomuusasetuksen 112—116 artiklassa säädetään. Euroopan talousalueen ulkopuolelta maanteitse Suomen tullialueelle saapuvan hyötyajoneuvon polttoainesäiliön sisältämä polttoaine on tullitonta kuitenkin enintään 400 litraan asti ja erikoiskontin polttoainesäiliön sisältämä polttoaine enintään 200 litraan asti matkaa kohti.

13 §

Tullitoimenpide on suoritettava aiheuttamatta suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin sen suorittamiseksi voidaan pitää puolustettavana. Tullitoimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tarkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Henkilön vapautteen kohdistuvan tullitoimenpiteen peruste on ilmoitettava toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle,

jollei se ole mahdotonta henkilön tilan taikka olosuhteiden johdosta. Jollei laissa toisin säädetä, on myös sillä, jonka oikeuksia tullitoimenpide koskee, tai tämän edustajalla oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

21 §

Tullilaitoksen henkilörekistereitä ovat valvontatietorekisteri, tutkinta- ja virka-apujärjestelmä, Euroopan unionin tullitietojärjestelmä sekä tullilaitoksesta annetussa laissa (228/1991) säädettyjen tehtävien hoitamiseksi 22 §:ssä tarkoitetut rekisterit. Rekistereihin sovelletaan henkilörekisterilakia (471/1987), jollei tässä laissa toisin säädetä.

23 §

Tullihallituksen pitämä valvontatietorekisteri on tullirikosten estämiseksi ja selvittämiseksi tullilaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä henkilörekisteri. Rekisteristä voivat saada tietoja teknisellä käyttöyhteydellä vain tullirikosten estämis- tai selvittämistehtävissä toimivat virkamiehet. Rekisteriin saa kerätä

ja tallentaa tullirikosten estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

Valvontatietorekisteriin saa tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimen, kutsumanimen, henkilötunnuksen, sukupuolen, tuntomerkit, äidinkielen, kansalaisuuden, kotipaikan ja osoitteen, ulkomaalaisen henkilön matkustusasiakirjan tiedot sekä henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai tullimiehen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot samoin kuin tiedot epäillystä rikoksesta, rikoksen yhteydessä käytettävästä kulkuneuvosta ja epäiltyyn rikokseen liittyvästä liikeyrityksestä.

23 a §

Tutkinta- ja virka-apujärjestelmä on rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä varten tullihallituksen pitämä pysyvä henkilörekisteri.

Rekisteriin talletetaan tiedot tulli- ja muista rikoksista tehdyistä ilmoituksista, tullirikosasioissa tehdyistä pakkokeinoin mukaisista pakkokeinoista, rikosasioissa koti- tai ulkomaalaiselle viranomaiselle annetuista virka-avuihin sekä tullirikosasioissa tiedoksi annetuista rangaistusvaatimuksista.

Tutkinta- ja virka-apujärjestelmään saa tallettaa sellaisia rikoksesta epäillyn tai esitutinnan taikka pakkokeinojen kohteena olevan henkilön henkilöllisyyttä koskevia sekä muita tietoja, jotka mainitaan 23 §:n 2 momentissa ja lisäksi tarpeellisia rikoksen yksilöintiin liittyviä tietoja.

Ilmoittajina, todistajina tai asianomistajina esiintyvistä taikka asiaan muutoin liittyvistä henkilöistä saa tallettaa henkilötunnuksen, suku- ja etunimen, ammatin, osoite- ja puhelinnumerotiedot sekä kansalaisuus- ja syntymäaikatiedot.

23 b §

Euroopan unionin tullitietojärjestelmään saa tallettaa tietoja tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevien laissa säädettyjen kieltojen ja rajoitusten rikkomisen ehkäisemiseksi, tutkimiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä laittomasta huumausaineiden kaupasta peräisin olevan taikka siinä käytetyn omaisuuden tai tuoton siirtoa, muuntamista, kätkemistä tai peittelyä käsittelevien rikosten ehkäisemiseksi, tutkimiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi, jos epäiltävästä rikoksesta voi seurata vankeutta.

Euroopan unionin tullitietojärjestelmästä saatuja henkilötietoja saa ilman tiedot tallettaneen valtion ennalta antamaa lupaa käyttää vain 1 momentissa tarkoitettuun tarkoitukseen.

Tullitietojärjestelmän tietoja ei saa ilman tiedot tallettaneen valtion lupaa kopioida muihin henkilörekistereihin.

Tiedot tullitietojärjestelmään tallettaa Tullihallitus, joka myös vastaa tullitietojärjestelmän moitteettomasta soveltamisesta Suomessa.

24 §

Rekistereihin tallennettujen henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Valvontatietorekisteristä tiedot on poistettava 10 vuoden kuluessa viimeisen tiedon merkitsemisestä. Tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä tiedot on poistettava viimeistään yhden vuoden kuluttua epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhenemisesta.

26 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa, myös teknisen käyttöyhteyden avulla, henkilötietoja, jotka ovat tarpeen:

2) ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslain ja -asetuksen sekä ulkomaalaislain (378/1991) ja -asetuksen (142/1994) mukaisten tehtävien hoitamista varten;

Valvontatietorekisterin tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain poliisille ja rajavartiolaitokselle rikosten ehkäisyä ja tutkintaa varten. Näitä tietoja samoin kuin 1 momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa keskusrikospoliisille myös luovutettavaksi edelleen Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen (Sops 79/1998) mukaisesti Euroopan poliisivirastolle ja Schengenin tietojärjestelmän keskustietokantaan tallettavaksi.

Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja saa ilman tiedot tallettaneen jäsenvaltion lupaa luovuttaa vain poliisille, rajavartiolaitokselle ja syyttäväviranomaisille 23 b §:n mukaisesti käytettäväksi.

27 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa ulkomaille tullilaitoksen henkilörekistereihin tallennettuja ja muita tietoja seuraavasti:

1) tulliyhteistyöneuvostolle (CCC) sellaisista tullirikoksista, joista saattaa seurata vankeutta;

2) tulliviranomaiselle rikosten ehkäisemistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten;

3) muulle kuin tulliviranomaiselle, jos tiedot ovat tarpeen sellaisen rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi, josta Suomessa tehtynä voitaisiin tuomita vankeuteen.

28 §

Tulliviranomaisella on oikeus saada tullilaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja, myös teknisen käyt-

töyhteyden avulla, sillä tavoin kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan:

2) passintarkastusta varten ulkoasiainministeriön tietojärjestelmien viisumi-, oleskelu- ja työlupapäätöksistä sekä ulkomaalaisviraston tietojärjestelmistä ja rajavartiolaitokselta ulkomaalaisten maahantulon ja maastalähdön valvontaa koskevista rekistereistä;

Virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 27 §:n 2 momentti ja 28 §:n 1 momentin 4 kohta,

muutetaan 13 §:n 1 momentti, 21 §, 23 §:n johdantokappale ja 2 momentti, 24 §:n 1 momentti, 26 §:n 1 momentin johtolause, 2 kohta ja 2 momentti, 27 §:n 1 momentti ja 28 §:n 1 momentin johtolause ja 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 26 §:n 2 momentti laissa 649/1998, sekä

lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 331/1996, uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 23 a ja 23 b §, 26 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 694/1998, uusi 3 momentti ja 28 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Tullittomia ovat kolmannelle maasta Suomen tullialueelle saapuvan moottoriajoneuvon ja erikoiskontin poltto- ja voiteluaineet niin kuin tullittomuusasetuksen 112—116 artiklassa säädetään. Euroopan talousalueen ulkopuolelta maanteitse Suomen tullialueelle saapuvan hyötyajoneuvon polttoainesäiliön sisältämä polttoaine on tullitonta kuitenkin enintään 400 litraan asti ja erikoiskontin polttoainesäiliön sisältämä polttoaine enintään 200 litraan asti matkaa kohti.

13 §

Tullitoimenpide on suoritettava aiheuttamatta suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin sen suorittamiseksi voidaan pitää puolustettavana.

13 §

Tullitoimenpide on suoritettava aiheuttamatta suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin sen suorittamiseksi voidaan pitää puolustettavana. Tullitoimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

21 §

Tullilaitoksen henkilörekistereitä ovat valvontatietorekisteri sekä tullilaitoksesta anne-

21 §

Tullilaitoksen henkilörekistereitä ovat valvontatietorekisteri, *tutkinta- ja virka-apujär-*

Voimassa oleva laki

tussa laissa (228/1991) säädettyjen tehtävien hoitamiseksi 22 §:ssä tarkoitetut rekisterit. Rekistereihin sovelletaan henkilörekisterilakia (471/1987), jollei tässä laissa toisin säädetä.

23 §

Tullihallituksen pitämä valvontarekisteri on tullilaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä henkilörekisteri. Rekisteriin saa kerätä ja tallentaa tullirikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

Muista tullilaitoksen valtakunnallisista ja pysyvistä tullivalvonnan ja tullirikostutkinnan käyttöön tarkoitetuista henkilörekistereistä säädetään asetuksella.

Ehdotus

jestelmä, Euroopan unionin tullitietojärjestelmä sekä tullilaitoksesta annetussa laissa (228/1991) säädettyjen tehtävien hoitamiseksi 22 §:ssä tarkoitetut rekisterit. Rekistereihin sovelletaan henkilörekisterilakia (471/1987), jollei tässä laissa toisin säädetä.

23 §

Tullihallituksen pitämä valvontatietorekisteri on tullirikosten estämiseksi ja selvittämiseksi tullilaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä henkilörekisteri. Rekisteristä voivat saada tietoja teknisellä käyttöyhteydellä vain tullirikosten estämis- tai selvittämistehtävissä toimivat virkamiehet. Rekisteriin saa kerätä ja tallentaa tullirikosten estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

Valvontatietorekisteriin saa tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimen, kutsumanimen, henkilötunnuksen, sukupuolen, tuntomerkit, äidinkielen, kansalaisuuden, kotipaikan ja osoitteen, ulkomaalaisen henkilön matkustusasiakirjan tiedot sekä henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai tullimiehen työturvallisuuteen vaihtuvat tiedot samoin kuin tiedot epäillystä rikoksesta, rikoksen yhteydessä käytettävästä kulkuneuvosta ja epäiltyyn rikokseen liittyvästä liikeyrityksestä.

23 a §

Tutkinta- ja virka-apujärjestelmä on rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä varten tullihallituksen pitämä pysyvä henkilörekisteri.

Rekisteriin talletetaan tiedotulli- ja muista rikoksista tehdyistä ilmoituksista, tullirikosasioissa tehdyistä pakkokeinoin mukaisista pakkokeinoista, rikosasioissa koti- tai ulkomaalaiselle viranomaiselle annetuista virka-avuksista sekä tullirikosasioissa tiedoksi annetuista rangaistusvaatimuksista.

Tutkinta- ja virka-apujärjestelmään saa tallettaa sellaisia rikoksesta epäillyn tai esitutkinnan taikka pakkokeinojen kohteena olevan henkilön henkilöllisyyttä koskevia sekä muita tietoja, jotka mainitaan 23 §:n 2 momentissa ja lisäksi tarpeellisia rikoksen yksilöintiin liittyviä tietoja.

Ilmoittajina, todistajina tai asianomistajina esiintyvistä taikka asiaan muutoin liittyvistä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

henkilöistä saa tallettaa henkilötunnuksen, suku- ja etunimen, ammatin, osoite- ja puhelinnumerotiedot sekä kansalaisuus- ja syntymäaikatiedot.

23 b §

Euroopan unionin tullitietojärjestelmään saa tallettaa tietoja tavaroiden tuontia, viennä ja kauttakuljetusta koskevien laissa säädettyjen kieltojen ja rajoitusten rikkomisen ehkäisemiseksi, tutkimiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä laittomasta huumausaineiden kaupasta peräisin olevan taikka siinä käytetyn omaisuuden tai tuoton siirtoa, muuntamista, kätkemistä tai peittelyä käsittelevien rikosten ehkäisemiseksi, tutkimiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi, jos epäiltävästä rikoksesta voi seurata vankeutta.

Euroopan unionin tullitietojärjestelmästä saatuja henkilötietoja saa ilman tiedot tallettaneen valtion ennalta antamaa lupaa käyttää vain 1 momentissa tarkoitettuun tarkoitukseen.

Tullitietojärjestelmän tietoja ei saa ilman tiedot tallettaneen valtion lupaa kopioida muihin henkilörekistereihin.

Tiedot tullitietojärjestelmään tallettaa Tullihallitus, joka myös vastaa tullitietojärjestelmän moitteettomasta soveltamisesta Suomessa.

24 §

Rekistereihin tallennettujen henkilötietojen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

24 §

Rekistereihin tallennettujen henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Valvontatietorekisteristä tiedot on poistettava 10 vuoden kuluessa viimeisen tiedon merkitsemisestä. Tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä tiedot on poistettava viimeistään yhden vuoden kuluttua epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhenemisesta.

26 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa, myös massaluovutuksena ja henkilörekisterilaissa tarkoitettuna arkaluonteisena otantana, henkilötietoja, jotka ovat tarpeen:

2) ulkomaalaiskeskukselle Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaisen maahantuloa, maassa oleskelua ja työntetoa sekä pakolaisia ja turvapaikkaa koskevien asioiden käsittelyä

26 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa, myös teknisen käyttöyhteyden avulla henkilötietoja, jotka ovat tarpeen:

2) ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslain ja -asetuksen sekä ulkomaalaislain (378/1991) ja -asetuksen (142/1994) mukaisten tehtävien hoitamista varten;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

varten;

Valvontatietorekisterin tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain poliisille ja rajavartiolaitoksen viranomaiselle rikosten ehkäisyä ja tutkintaa varten.

27 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa ulkomaille tullilaitoksen henkilörekistereihin tallennettuja ja muita tietoja seuraavasti:

1) tulliyhteistyöneuvostolle (CCC) sellaista tullirikoksista, joista saattaa seurata vankeutta;

2) tulliviranomaiselle rikosten ehkäisemistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten;

3) Euroopan unionin tullivalvonnan tietojärjestelmiin tullijärjestelmien ja maatalouslainsäädännön oikean soveltamisen varmistamiseksi sekä tullirikosten ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi;

4) muulle kuin tulliviranomaiselle, jos tiedot ovat tarpeen sellaisen rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi, josta Suomessa tehtynä voitaisiin tuomita vankeuteen.

Tietoja saa luovuttaa henkilörekisterilain 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuun valtioon myös massaluovutuksena tai arkaluonteisena otantana.

28 §

Tulliviranomaisella on oikeus saada tullilaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja, myös massaluovutuksena, sillä tavoin kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan:

2) passintarkastusta varten ulkoasiainministeriön tietojärjestelmien viisumi-, oleske-

Valvontatietorekisterin tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain poliisille ja rajavartiolaitoksen viranomaisille rikosten ehkäisyä ja tutkintaa varten. Näitä tietoja samoin kuin 1 momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa keskusrikospoliisille myös luovutettavaksi edelleen Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen (Sops 79/1998) mukaisesti Euroopan poliisivirastolle ja Schengenin tietojärjestelmän keskustietokantaan talletettavaksi.

Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja saa ilman tiedot tallettaneen jäsenvaltion lupaa luovuttaa vain poliisille, rajavartiolaitokselle ja syyttäväviranomaisille 23 b §:n mukaisesti käytettäväksi.

27 §

Tulliviranomainen saa luovuttaa ulkomaille tullilaitoksen henkilörekistereihin tallennettuja ja muita tietoja seuraavasti:

1) tulliyhteistyöneuvostolle (CCC) sellaista tullirikoksista, joista saattaa seurata vankeutta;

2) tulliviranomaiselle rikosten ehkäisemistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista varten;

(3 kohta kumotaan)

3) muulle kuin tulliviranomaiselle, jos tiedot ovat tarpeen sellaisen rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi, josta Suomessa tehtynä voitaisiin tuomita vankeuteen.

(2 mom. kumotaan)

28 §

Tulliviranomaisella on oikeus saada tullilaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja, myös teknisen käytösyhteyden avulla, sillä tavoin kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan:

2) passintarkastusta varten ulkoasiainministeriön tietojärjestelmien viisumi-, oleske-

Voimassa oleva laki

lu- ja työlupapäätöksistä sekä ulkomaalaiskeskuksen tietojärjestelmistä ja rajavartiolaitokselta ulkomaalaisten maahantulon ja maastalähdön valvontaa koskevista rekistereistä;

4) rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun kätkemisrikoksen ehkäisyä ja tutkintaa varten Suomen Pankin yhteydessä toimivan rahoitustarkastuksen tietojärjestelmistä;

Ehdotus

lu- ja työlupapäätöksistä sekä *ulkomaalaisviraston* tietojärjestelmistä ja rajavartiolaitokselta ulkomaalaisten maahantulon ja maastalähdön valvontaa koskevista rekistereistä;

(4 kohta kumotaan)

Virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .
